

AXLOQIY QADRIYATLAR EVOLYUTSIYASI

Samatov Xurshid Ulmasjonovich

Ilmiy maslahatchi Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti Samarqand filiali f.f.d. dotsent

Anorov Dilbek Baxriddin o'g'li

Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

Samarqand filiali talabasi

E-pochta: dilbekanorov97@gmail.com

Annotatsiya.Maqola axloqiy qadriyatlarning evolyutsiyasini ijtimoiy, madaniy va tarixiy jarayonlar nuqtai nazaridan tahlil qiladi. Axloqiy qadriyatlar jamiyatda inson xulq-atvorini boshqaruvchi asosiy me'yorlar bo'lib, ular global va milliy ta'sirlar ostida uzluksiz o'zgaradi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, zamonaviy axloqiy qadriyatlar pedagogik ta'lim, ijtimoiy transformatsiya va madaniy integratsiya orqali rivojlanadi. Shu bilan birga, qadriyatlar tarixiy ildizlarga ega bo'lib, ularni o'rganish inson va jamiyat rivojlanishini chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Kalit so'zlar.axloqiy qadriyatlar, evolyutsiya, ijtimoiy transformatsiya, madaniyat, ma'naviyat, tarixiy ildizlar, pedagogik ta'lim, jamiyat, globalizatsiya, o'zgarish, xulq-atvor, ijtimoiy me'yorlar, taraqqiyot, integratsiya.

Аннотация.Статья анализирует эволюцию моральных ценностей с точки зрения социальных, культурных и исторических процессов. Моральные ценности являются основными нормами, регулирующими поведение человека в обществе, и непрерывно изменяются под влиянием глобальных и национальных факторов. Результаты исследования показывают, что современные моральные ценности развиваются через педагогическое образование, социальную трансформацию и культурную интеграцию. Кроме того,

ценности имеют исторические корни, что помогает глубже понять развитие личности и общества.

Ключевые слова. моральные ценности, эволюция, социальная трансформация, культура, духовность, исторические корни, педагогическое образование, общество, глобализация, изменения, поведение, социальные нормы, развитие, интеграция.

Abstract. The article analyzes the evolution of moral values from social, cultural, and historical perspectives. Moral values are fundamental norms guiding human behavior in society and continuously change under global and national influences. Research results indicate that contemporary moral values develop through pedagogical education, social transformation, and cultural integration. Moreover, these values have historical roots, which helps to better understand human and societal development.

Keywords. moral values, evolution, social transformation, culture, ethics, historical roots, pedagogical education, society, globalization, change, behavior, social norms, development, integration.

Kirish. Axloqiy qadriyatlar inson xatti-harakatini tartibga soluvchi asosiy me'yorlar bo'lib, har bir jamiyatning madaniy, tarixiy va ijtimoiy kontekstida shakllanadi. Ular nafaqat individual xulq-atvorni, balki jamiyatning rivojlanishi va ijtimoiy barqarorligini belgilaydi. Axloqiy qadriyatlar evolyutsiyasi — bu qadriyatlar tizimining vaqt o'tishi bilan o'zgarishi, yangilanishi va moslashuv jarayonidir.

O'zbekiston kontekstida axloqiy qadriyatlar milliy an'analar, din, pedagogik ta'lim va madaniy me'yorlar orqali shakllangan. Zamonaviy global jarayonlar, texnologik taraqqiyot va ijtimoiy transformatsiyalar esa bu qadriyatlarni yangi sharoitlarga moslashtirishni talab qilmoqda. Shu bois, axloqiy qadriyatlarni o'rganish nafaqat tarixiy asoslarni, balki zamonaviy pedagogik va ijtimoiy amaliyotlarni ham hisobga olgan holda amalga oshirilishi lozim. Ushbu maqola axloqiy qadriyatlarning evolyutsiyasini tahlil qilish, ularning ijtimoiy va madaniy

transformatsiyalarga ta'sirini o'rganish hamda milliy va global qadriyatlar o'rtasidagi uyg'unlikni aniqlashga qaratilgan.

Adabiyotlar tahlili va tadqiqot metodologiyasi. Axloqiy qadriyatlar evolyutsiyasini chuqur o'rganishda nashriyotlarda chop etilgan ilmiy adabiyotlar muhim asos hisoblanadi. Mazkur tadqiqotda avvalo milliy, ijtimoiy va ma'naviy qadriyatlarni mustahkamlash va shakllantirish bo'yicha ilmiy tahlillar ko'rib chiqildi.

Abdumalikova R.A.ning "Axloqiy qadriyatlar va tarbiya masalalari" maqolasida axloqiy qadriyatlar jamiyat taraqqiyotida va yosh avlod tarbiyasida muhim omil ekanligi yoritiladi. Maqolada milliy va universal qadriyatlarning uyg'unligi, madaniy-pedagogik jarayon orqali ularni yoshlar ongiga singdirish yo'llari tavsiflangan. Ilmiy tadqiqot natijalariga ko'ra, oila, maktab va jamiyatning hamkorlikdagi tarbiyaviy faoliyati axloqiy qadriyatlarning shakllanishini kuchaytiradi. Bu manbada Karimov I.A.ning "*Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch*" asari tavsiya etilgan bo'lib, u milliy axloqiy qadriyatlar va ijtimoiy tarbiya masalalarini chuqur yoritadi (Islom Karimov, Ma'naviyat nashriyoti, Toshkent, 2008, 16-68-betlar).

I.A. Karimovning "*Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch*" asari O'zbekiston ma'naviy hayotida axloqiy qadriyatlarning mustahkamlanishi va jamiyatning barkamolligi uchun ularning asosiy rolini ko'rsatadi. Kitobda ma'naviyat tushunchasi insonning ruhiy-axloqiy kamolotiga xizmat qiluvchi kuch sifatida tahlil qilinadi, bu esa qadriyatlar evolyutsiyasi kontseptsiyasini chuqur falsafiy asos bilan boyitadi (Ma'naviyat nashriyoti, Toshkent, 2008, 176 bet).

Shuningdek, o'zbek pedagogik adabiyotida yoshlarni tarbiyalashda axloqiy qadriyatlarning shakllanishi ilmiy tahlil qilingan: milliy qadriyatlar asosida oila va jamiyat muhitida bolalarning axloqiy fazilatlari rivojlanadi, bu esa ijtimoiy integratsiyaga yordam beradi deb ko'rsatadi. Bu manbalar pedagogik metodlar orqali qadriyatlar evolyutsiyasini tahlil etishda asos bo'lib xizmat qiladi.

Ushbu adabiyotlar tahlili orqali tadqiqotda quyidagi xulosalar ishlab chiqildi:

1. Axloqiy qadriyatlar nafaqat individual fazilatlar tizimi, balki jamiyat taraqqiyotining ijtimoiy omili sifatida shakllanadi.
2. Pedagogik va tarbiyaviy yondashuvlar yosh avlodda axloqiy me'yorlarni mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi.
3. Milliy madaniy hamda tarixiy ildizlar axloqiy qadriyatlarning zamonaviy evolyutsiyasini tushunishda mustahkam asos beradi.

Tahlil va natijalar. Axloqiy qadriyatlarning evolyutsiyasini tahlil qilish natijalari shuni ko'rsatadiki, ularning shakllanishi va rivojlanishida bir nechta asosiy omillar mavjud. Avvalo, tarixiy ildizlar va milliy madaniy meros axloqiy qadriyatlarning barqarorligi va uzluksizligini ta'minlaydi. Masalan, I.A. Karimovning *“Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch”* asarida ta'kidlanganidek, axloqiy qadriyatlar milliy an'analar, oilaviy tarbiya va madaniy jarayonlar orqali shakllanadi va ular zamonaviy global qadriyatlar bilan uyg'unlashtirilishi kerak (Karimov, 2008, 176-180-betlar). Shu tariqa, qadriyatlarning evolyutsiyasi nafaqat tarixiy kontekst, balki madaniy va ijtimoiy sharoit bilan chambarchas bog'liq ekanligi aniqlanadi.

Ikkinchi muhim omil — pedagogik ta'lim va tarbiya. Abdumalikova R.A.ning ilmiy tadqiqotlariga ko'ra, maktab va oila muhitidagi tarbiyaviy ishlar yosh avlodning axloqiy me'yorlarni qabul qilishi va ijtimoiy faolligini rivojlantirishida muhim rol o'ynaydi (Abdumalikova, 2015, 45-62-betlar). Shu bilan birga, axloqiy qadriyatlar pedagogik jarayonlar orqali tizimli ravishda yoshlar ongiga singdiriladi, bu esa ularning ijtimoiy va ma'naviy rivojlanishini ta'minlaydi.

Uchinchi omil — globalizatsiya va zamonaviy ijtimoiy transformatsiyalar. Axloqiy qadriyatlar global madaniy o'zgarishlar va texnologik taraqqiyot ta'sirida yangilanadi. Bu jarayon milliy qadriyatlar va universal axloqiy me'yorlar o'rtasida moslashuvni talab qiladi. Shu bilan birga, global jarayonlar orqali yosh avlod axloqiy me'yorlar bilan tanishadi va ularni zamonaviy hayotga moslashtirishga o'rganadi.

To'rtinchi omil — axloqiy qadriyatlar va ijtimoiy integratsiya. Tahlil shuni ko'rsatadiki, axloqiy qadriyatlar jamiyatning ijtimoiy barqarorligini ta'minlaydi va yosh avlodning ijtimoiy faolligini oshiradi. Milliy qadriyatlar va pedagogik ta'lim orqali shakllangan axloqiy me'yorlar yoshlarni jamiyat hayotiga faol jalb qiladi va ularning shaxsiy hamda ijtimoiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlaydi.

Natija sifatida aytish mumkinki, axloqiy qadriyatlar evolyutsiyasi tarixiy ildizlar, pedagogik ta'lim va global jarayonlarning uyg'unligi bilan amalga oshadi. Milliy qadriyatlar universal axloqiy me'yorlar bilan moslashgan holda yangi shakl va mazmunlarga ega bo'ladi, pedagogik va tarbiyaviy faoliyat esa qadriyatlarni yosh avlod ongiga singdirishda eng samarali vosita sifatida ishlatiladi. Shu bilan birga, tahlil shuni ko'rsatadiki, axloqiy qadriyatlarning zamonaviy evolyutsiyasi jamiyatning ma'naviy rivojlanishi va barqarorligiga bevosita ta'sir qiladi.

Xulosa. Ushbu tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, axloqiy qadriyatlar evolyutsiyasi inson va jamiyat rivojlanishining muhim omili hisoblanadi. Tarixiy ildizlar, milliy madaniy meros va an'analar qadriyatlarning shakllanishi va uzluksizligini ta'minlaydi, pedagogik ta'lim va tarbiya esa ularni yosh avlod ongiga singdirishda asosiy vosita bo'ladi.

Global jarayonlar, texnologik taraqqiyot va madaniy transformatsiyalar esa axloqiy qadriyatlarning yangi shakllarini yuzaga keltiradi va milliy qadriyatlarni universal axloqiy me'yorlar bilan uyg'unlashtirishni talab qiladi. Shu tariqa, axloqiy qadriyatlar evolyutsiyasi nafaqat tarixiy va madaniy kontekstga, balki pedagogik, ijtimoiy va global omillarga ham bog'liqdir.

Natijada, axloqiy qadriyatlarning shakllanishi va rivojlanishi jamiyatning ijtimoiy barqarorligi, yoshlar tarbiyasi va ma'naviy kamoloti uchun muhim ahamiyatga ega. Shu asosda, zamonaviy pedagogik yondashuvlar va ijtimoiy amaliyotlar axloqiy qadriyatlarning evolyutsiyasini qo'llab-quvvatlaydi va ularni yosh avlod ongida mustahkamlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdumalikova R.A. Axloqiy qadriyatlar va tarbiya masalalari. – Toshkent, 2015. – 45–62-betlar.
2. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat nashriyoti, 2008. – 176–180-betlar.
3. Qaxorov Sh. Axloqiy qadriyatlar evolyutsiyasi: nazariya va amaliyot. – Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti, 2020. – 12–34-betlar.
4. Turan universiteti. O'zbek xalqi axloqiy tafakkur evolyutsiyasi. – Toshkent, 2021. – 22–34-betlar.
5. Globalization and Moral Values. Journal of Social Studies. – 2020. – 12–19-betlar.
6. Pedagogik yondashuvlar va axloqiy qadriyatlar. – Buxoro: Buxoro davlat universiteti nashri, 2021. – 10–18-betlar.
7. Yoshlar tarbiyasi va axloqiy qadriyatlar. – Moskva: CyberLeninka, 2020. – 5–10-betlar.
8. Axloqiy qadriyatlar va ijtimoiy integratsiya. Ilmiy xabarlar jurnali. – Toshkent, 2021. – 15–27-betlar.
9. Saidov R. Ma'naviyat va axloqiy tarbiya. – Toshkent: Ma'naviyat nashriyoti, 2018. – 30–52-betlar.
10. Holmatov D. Axloqiy qadriyatlar va pedagogik yondashuv. – Toshkent: Pedagogika nashriyoti, 2019. – 40–58-betlar.